

3e JAARGANG

NUMMER 7

JULI 1967

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

KANTTEKENINGEN VAN EEN HISTORISCH-MATERIALIST BIJ DE DERDE OORLOG VAN ISRAËL

WAT IS - in het bijzonder dan voor de arbeidersklasse - de betekenis van de jongste gebeurtenissen in het Midden-Oosten en waaraan dankt de staat Israël een militair succes, dat nog indrukwekkender is dan dat, hetwelk in 1956 in de tweede en in 1948 in de eerste oorlog tegen de arabieren werd behaald?

Om met het laatste te beginnen: niet aan de superioriteit zijner strategen, maar aan die van zijn productiewijze. In de strook van Gaza, in de woestijn van Sinaï en in het heuvelland bewesten de Jordaan is niet slechts de strijdmacht van de Verenigde Arabische Republiek verslagen, maar ook en in de allereerste plaats het feodalisme.

Die bewering blijft wáár, óók wanneer men erkennen moet, dat het regiem van Nagieb aanvankelijk, van Gamal Abdoel Nasser later, dat in 1952 een einde maakte aan het feodale bewind van koning Faroek, dáármee een eerste stap gezet heeft in de richting van een burgerlijke ontwikkeling van Egypte. Het regiem van Nasser, veel meer nog dan dat van de door hem uitgeschakelde Nagieb, wordt bovenal hierdoor gekenmerkt, dat het bij die eerste, formele stap gebleven is. Het is veelbetekenend, dat Nasser er, in afwijking van vrijwel alle burgerlijke revolutionairen uit de geschiedenis, géén sociaal-economisch program op na hield. Terecht is hem verweten, dat hij eigenlijk geen revolutie heeft gemaakt, doch alleen maar een staatsgreep heeft gepleegd, die de maatschappelijke structuur van het land weinig of niet beroerde. In Nassers Egypte vindt men geen typisch burgerlijk klimaat of burgerlijke geest; geen mensen en derhalve - waarom het ons hier vooral te doen is - zeker geen militairen, die het product zouden zijn van een moderne samenleving. Die omstandigheid, gevoegd bij het feit, dat de overige arabische landen nog veel duidelijker het stempel van het feodalisme dragen, is tot driemaal toe beslissend geweest voor het verloop van de oorlogen met Israël.

Er was op het moment, dat het jongste gewapende conflict begon aan arabische zijde een enorm overwicht van manschappen en - zelfs modern - oorlogsmaterieel. Egypte alleen al bezat méér soldaten, méér (door Rusland geleverde) tanks, méér (door Rusland geleverde) vliegtuigen en méér oorlogsschepen dan Israël. Die van Syrië (48.000 soldaten, 300 Russische tanks, 100 MIG's) en die van Jordanië (36.000 soldaten, 36 Patton-tanks, twee eskaders Hunters en Starfighters) - om ons te beperken tot de landen, die daadwerkelijk aan de strijd hebben deelgenomen - kwamen daar dan nog bij. Maar wijlen de Duitse generaal Hans von Seeckt, die de Reichswehr in de republiek van Weimar organiseerde, vervolgens de legers der Kwo Min Tang en die nog weer later Hitlers Wehrmacht schiep, heeft lang geleden al

verklaard, dat 't succes van een gewapend treffen niet afhankelijk is van het getal der strijders, doch van werkzaamheid en snelheid van de strijdmiddelen. Volgens Von Seeckt is niet de kwantiteit beslissend, doch de kwaliteit. De kwaliteit van een militaire macht echter wordt in de hoogste mate bepaald door de maatschappelijke verhoudingen in de ruimste zin des woords.

"Het is niet voldoende", aldus de Amerikaanse militaire deskundige G.F. Eliot, "om overvloed aan wapenen te bezitten. Die wapenen moeten ook het grootst mogelijke rendement opleveren. Hoe ingewikkelder een wapen is, des te geringer is zijn waarde in ongeoeffende handen." Nu kan men van Nassers soldaten, die zich al ruim tien jaren op een revanche op Israël hebben voorbereid, misschien niet beweren, dat zij "ongeoefend zijn", maar wel, dat het hun ontbreekt aan een modern technische geest en aan een moderne manier van leven. Dat zij, als de soldaten van alle moderne legers met militair schoeisel uitgerust, op het moment dat zij zich snel door de Sinaï-woestijn het vege lijf redden wilden, dat schoeisel hebben wéggeworpen om zich op blote voeten te verplaatsen, illustreert op typische wijze ons betoog. Het wordt eveneens onderstreept door het feit, dat Egypte's hypermodern raketstrijdmacht (4500 man met naar schatting 100 raketten) niets heeft kunnen uitrichten bij gebrek aan een, voor het gebruik daarvan vereiste, luchtverkenning. En wat hier gezegd wordt van het simpele gebruik van modern oorlogstuig, zonder meer, dat geldt in niet mindere mate voor het operationele gebruik daarvan en voor de strategie.

Waarom zegevierde eens het burgerlijke Frankrijk over de beroepslegers van 't feodale Europa? Waardoor versloegen de door Sadi Carnot gerecruteerde armzalige scharen van sans-culotten de in het krijgshandwerk getrainde adellijke veldheren der reactionaire vorsten, zoals bijvoorbeeld de hertog van Brunswijk? Omdat die legers der Franse revolutie - naar het woord van Jean Jaurès - "de gewapende Encyclopedie" vormden. En met 't woord "encyclopedie" wordt hier inderdaad in strikte zin niets anders aangeduid dan het totaal van de burgerlijke wetenschap en techniek van hun tijd.

In geen enkele episode uit de krijgsgeschiedenis is de zegepraal van bepaalde wapenen te danken geweest aan 't zogenaamde "militaire genie". Napoleon Bonaparte, die daarvoor herhaaldelijk versleten is, zou zonder de Franse revolutie, welke aan zijn optreden vooraf ging en op welker scheppingen hij voortbouwde en steunde, niets hebben kunnen betekenen. Zijn nieuwe wijze van oorlogvoeren, waar tegenover bijna geheel Europa machteloos bleek, was niets anders dan een product van de omwenteling van 1792 en was eerst mogelijk geworden doordat in het burgerlijke Frankrijk de nijverheid en de technische wetenschappen, verlost van alle feodale banden, tot hogere ontwikkeling gekomen waren.

Niets zou verkeerder zijn dan de mening, dat Bonaparte Pruisen overwon omdat het Pruisische leger in een staat van verval verkeerde. Integendeel, Daniels, de voortzetter van het voortreffelijke werk van Delbrück over de geschiedenis der krijgskunst, zegt uitdrukkelijk, dat "bij meer zorgvuldige studie der militaire verhoudingen van Pruisen, zoals die zich ontwikkeld hadden vanaf de dood van Frederik de Grote (1786) tot aan de slag van Jena (1806) ontwijfelbaar blijkt, dat in het algemeen van bederf en verval niet kan worden gesproken. In zeer veel details had zich het Pruisische leger tussen 1786 en 1806 beduidend vervolmaakt."

Het achterlijke, feodale Europa kon aan het hoger ontwikkelde Frankrijk in 't begin geen weerstand bieden. Het, net als Frankrijk, burgerlijke Engeland slaagde er in Napoleon met succes te tarten. Hiermee zijn de grenzen van Napoleons kunnen precies omlijnd.

De Duitse militaire schrijver Horst von Metzsch heeft eens gezegd, dat men de veldheer niet mag losmaken van de vormende machten van zijn tijd. "Alle veldheren", zo schreef hij, "zijn op de een of andere manier exponenten van deze machten, representanten van een tijdperk met bijzondere kentekenen. Zij zijn kinderen van hun

tijd. De veldheer is een fenomeen, hetwelk aan bepaalde voorwaarden is gebonden."

Deze voorwaarden zijn geen andere dan de voorwaarden, waaraan de toepassing van het geweld in het algemeen gebonden is. Bewapening, samenstelling en organisatie der strijdkrachten, tactiek en strategie hangen af van de bereikte trap der maatschappelijke ontwikkeling.

Wat Horst von Metzsch uiteengezet heeft voor Joffre en Foch, French en Haig, Von Moltke en Von Falkenhayn, namelijk dat zij de typische representanten waren der in hun respectievelijke landen heersende militaire denkwijze, dat geldt evenzeer voor Mosche Dayan en Rabin. Daarmee wil in geen enkel opzicht afbreuk gedaan zijn aan hun bekwaamheden. Alleen: die bekwaamheden zijn het product der in Israël bestaande maatschappijverhoudingen en zouden bijvoorbeeld nooit tot ontwikkeling zijn gekomen, indien Mosche Dayan als de zoon van een arabische sjeik het levenslicht aanschouwd had en was opgegroeid in het een of andere paleis, in Ri-jad of in Koeweit. In één woord: de - inderdaad meesterlijke - strategie, die Mosche Dayan en Rabin in de woestijn van Sinaï en aan andere fronten hebben toegepast, dat is niet zonder meer een strategie van Dayan en Rabin, maar het is een strategie, die pas mogelijk was als strategie van de kapitalistische staat Israël.

De arabische staten waren, ettelijke keren reeds, tegen die strategie niet opgewassen vanwege hun feodaal karakter. Dat Arabische feodalisme is 'n anachronisme, dat in stand gehouden wordt door het westerse oliekapitaal. De "natuurlijke" ontwikkeling, die in de periode na de middeleeuwen het feodale Europa te zien gegeven heeft, is deze, dat op een gegeven ogenblik de feodale vorst in toenemende mate financieel afhankelijk wordt van kooplui en ambachtslieden, wier handel en wandel grotere rijkdommen schept dan de in de kluisters van het feodale recht gevangen agrarische productie. Terwijl hun economische positie voortdurend steviger wordt zien zij met lede ogen hoe de traditionele sociaal-politieke verhoudingen verantwoordelijk zijn voor een alsmaar groeiend staatstekort. In Frankrijk kampte, voor de revolutie, een minister als Necker tevergeefs tegen de lege schatkist. Omdat iedere cent, die via de belastingen daarin vloei-de, onttrokken werd aan de maatschappelijke vooruitgang, dat wil zeggen aan de verbetering der burgerlijke productiewijze en bovendien de burgerij op de besteding van het belastinggeld geen enkele invloed uit kon oefenen, werd het staatstekort mede een der oorzaken van de omwenteling.

In de zuiver arabische staten is van een staatstekort tengevolge ener buitensporige hofhouding geen sprake, omdat het gedekt wordt door de in de miljar-den lopende "royalties" der oliemaatschappijen.

Dezelfde situatie werkt ook belemmerend op de vorming van een derde stand, die in de arabische wereld de draagster ener modern-burgerlijke ontwikkeling zou moeten zijn. De boortorens, de raffinaderijen, de pijpleidingen door de woestijn hebben wél het aanzien aan een arabisch proletariaat geschonken, maar niet aan een arabische bourgeoisie. Voor zover er in Aden en Mekka, Bagdad en Damascus handwerksgezellen en kooplieden zijn - en die zijn er, naar bekend, vanouds in menigte - gelijken zij op hun Europese collega's uit de zeer vroege middeleeuwen, niet op de fiere leden van een derde stand, die zich de vertegenwoordigster van de maatschappij van morgen weet. Naar west-europese historische maatstaven gemeten leeft de arabische wereld niet aan de vooravond van 1789, maar in de middeleeuwen. Dat feit vormt er tevens de verklaring voor, waarom het zogenaamde arabische nationalisme tot dusver zo'n klaaglijke vertoning vormt.

Een werkelijk nationalisme in dit deel van de wereld zou er naar streven de vertegenwoordigers van het olie-kapitalisme in de Rode Zee of de Perzische Golf te drijven. Er is geen olie-sjeik in Koeweit, geen koning in Ri-jad of Amman, die er ook maar één ogenblik in ernst aan denkt. In Perzië, waar de verhoudingen een tikkeltje anders liggen, heeft Mossadeq het geprobeerd; door middel van de nationalisatie. De afwezigheid van een voldoende-krachtige Perzische bourgeoisie, de

achterlijkheid, ook dáár, dwong hem - merkwaardige paradox - een ultra-modern wapen te hanteren, dat hem - volkomen ten onrechte natuurlijk - de reputatie heeft bezorgd van een "socialist" te zijn. Wat daarvan zij: de nationalisatie is er niet gelukt, omdat de feodale klieken, wier belangen met het oliekapitaal verstrengeld zijn, juist door de steun van dat oliekapitaal te machtig bleken. In Arabië zelf is hun macht nog vele malen groter. Zo duren er de middeleeuwen voort. In de woestijn heeft het Britse-, heeft 't Amerikaanse kapitaal nog gans andere werken geschapen dan de pyramiden der farao's, de tempels der Filistijnen of de paleizen van Salomo. De onafzienbare rijen proletariërs die er arbeid verrichten produceren er het vloeibare goud, dat koningen en prinszen van koninklijken bloede in klinklaar goud weten om te zetten. Hun loonslavernij betekent vooralsnog, anders dan in Europa en Amerika, niet het einde, maar juist de bestendiging der slavernij.

Met de loonarbeid, die in Israël verricht wordt is het anders. Die vormt daar de basis van 'n burgerlijke en kapitalistische bloei, die vlak voor de poorten der feodale paleizen in Arabië getuigt van andere mogelijkheden en een ander leven. In de feodale woestijn is het kapitalistische Israël een oase en dat er in die oase de moderne klassentegenstellingen heersen is voor de uitgebuite en onderdrukte arabische bevolking van geen wezenlijke betekenis. Niet het oliekapitaal is in de arabische wereld een revolutionerende factor, maar de jonge staat Israël. Op dat feit berust de tegenstelling tussen Israëliërs en arabieren, niet op verschillen van geloof of ras. En als wij van de tegenstelling tussen Israëliërs en arabieren spreken, dan bedoelen wij natuurlijk de tegenstelling tussen de kapitalistische meesters van Israël en de feodale heersers van Arabië, niet bijvoorbeeld een tegenstelling tussen Israëlische arbeiders en dito arabische, want die kunnen - dat heeft de praktijk in Israël uitgewezen - voortreffelijk samenleven. Evenmin spreken wij in dit verband natuurlijk van al die arabieren, die door hun vorsten worden uitgezogen. Hun mening over Israël wordt niet gevraagd wanneer koning Hoessein zijn krijgsbanier ontplooit en zijn heerscharen te wapen roept, zomin als eens de hertog van Brunswijk de mening vroeg van de boerenzonen uit Pommeren, die hij bij Valmy tegen de kanonnen van het revolutionaire Frankrijk op liet rukken.

Naast de rijke, grondbezittende sjeiks en effendi's en de arme arabische fellah's, die juist, hetzij door hun armoede, hetzij door halve of hele horigheid aan de grond gebonden zijn, bestaat er echter nog een derde categorie arabieren. Dat zijn de Palestijnse vluchtelingen, die in Israël van hun grond verdreven zijn. Aan hun gevoelens jegens de Joodse staat behoeft zomin te worden getwijfeld als aan de gevoelens der Arabische heersers, met wie zij overigens niets gemeen hebben en die hen smadelijk aan hun droevig lot hebben overgelaten, nadat zij hen veelal eerst bewogen hadden om Israël te verlaten.

Die arabische vluchtelingen uit Palestina zijn niet het slachtoffer van een Joods nationalisme of van 'n Joods religieus fanatisme. Zij zijn van hun Palestijnse grond verdreven zoals eens de roodhuiden van Noord-Amerika van hun grond verdreven werden toen de kapitalistische productiewijze opdrong naar het Verre Westen en zoals eens, bij het opkomen van de Britse wolnijverheid, in Schotland de boeren op de goederen der hertogin van Sutherland van hun grond verdreven werden door de schapen 1). De arabische vluchtelingen uit Palestina zijn het slachtoffer der kapitalistische ontwikkeling, waarvan de arabische koningen en sjeiks het slachtoffer vrezten te zullen worden. In het lot der Palestijnse vluchtelingen openbaart zich het menselijk aspect-, in de stellingname der arabische heersers 't sociaal-politieke aspect ener tegenstelling, die - welk facet ervan men ook nader bekijkt - de tegenstelling tussen kapitalisme en feodalisme blijft. Het conflict tussen Israël en de arabische wereld is 'n conflict tussen twee productiewijzen. In dat conflict vertegenwoordigt de arabische wereld de achterlijkheid, Israël de maatschappelijke vooruitgang; de arabische wereld de dag van gisteren, Is-

raël die van morgen.

- 1) De hertogin van Sutherland, markiezin van Stafford, die in het begin van de negentiende eeuw gebiedster was over uitgestrekte goederen in Noord-Schotland, liet tussen 1814 en 1820 15.000 pachtboeren (ongeveer 3000 gezinnen) van de landerijen en uit de door hen bewoonde dorpen verdrijven. De akkers, die eens door deze Schotse boeren waren bewerkt, werden veranderd in weidegrond voor omvangrijke kudden schapen. De verkoop van de wol aan de Britse textielfabrieken leverde de nobele hertogin aanzienlijk meer op dan ooit aan pacht uit de landbevolking kon worden geperst. Tegen het jaar 1821, toen de gewelddadige verjaging van het plattelandsvolk grotendeels voltooid was, hadden de 15.000 boeren plaats gemaakt voor 131.000 schapen.

=====

S T E L L I N G E N O V E R D E C H I N E S E R E V O L U T I E

V

De "Honderd bloemen-periode" en de politiek der "Drie rode vaandels".

39. Midden januari 1956 hield de Koeng Tsjang Tang, de Chinese bolsjewistische partij, een conferentie, waarin zij besloot haar houding ten opzichte van de intellectuelen, dat wil zeggen de zuivere wetenschapsmensen en de literatoren, te herzien. Minister-president Tsjoë En-lai stelde hen een wat betere behandeling in het vooruitzicht en constateerde niet alleen, dat er tussen hen en de partij een "zekere afstand" was ontstaan, maar verklaarde óók, dat de schuld daaraan voor een deel bij de partij-functionarissen moest worden gezocht. Op 21 maart 1956 schreef het Pekingse "Volksdagblad", dat de partij er sterker dan tevoren naar moest streven om intellectuelen in haar gelederen te krijgen. Bedoeld werden wederom: intellectuelen van een ander type dan de zich in de partij bevindende, tot de intelligentsia behorende, politieke idealisten. Tezelfdertijd werden verlokkende aanbiedingen gedaan om de buiten China vertoevende Chinese intellectuelen naar China te doen terugkeren. Op 2 mei 1956 hield Mao Tse-toeng de beroemde rede, waarin het heette: "Laat honderd bloemen bloeien; laat honderd opvattingen met elkander wedijveren". Zo was het begin van wat in de geschiedenis bekend is geworden als de "Honderd bloemen-periode". Het blote toeval, dat zij ongeveer samenviel met datgene wat in Rusland de "dooi" werd genoemd en in Polen "lente in de herfst" heeft er toe geleid, dat zij ten onrechte als een soortgelijk verschijnsel werd beschouwd.

40. Het misverstand werd in de hand gewerkt, doordat er ook in China van "een lente" werd gesproken. Indien echter deze Chinese "lente" al ergens mee kan worden vergeleken, dan niet met enige Europese ontwikkeling uit de vijftiger jaren, doch met wat er in Rusland gebeurde in het voorjaar van 1918. Einde maart van dat jaar verklaarde Lenin het aantrekken van (vak)intellectuelen tot een dringend noodzakelijk iets. In 1921 en de jaren direct daarna, in de periode van de Nieuwe Economische Politiek, werden in Rusland de betrekkingen tussen de bolsjewistische partij enerzijds, de wetenschapsmensen en de specialisten anderzijds verder verbeterd, tot het moment dat de partij onder Stalin tegen hen weer een scherpere koers inzette. Toen kwam het, in 1928, tot het (eerste) geruchtmakende proces tegen een aantal ingenieurs, gelijkend op, maar wezenlijk toch verschillend van de latere "zuiverings-processen" uit de jaren dertig. Dergelijke processen

als tegen de ingenieurs in Rusland zijn er in China ook geweest. Bijvoorbeeld het proces tegen de destijds zeer bekende schrijver Hoe Feng. Dat het rechtsgeding tegen hem gevoerd werd nog vóór de "Honderd bloemen-periode" was begonnen bewijst slechts hoe gecompliceerd in werkelijkheid de dingen liggen, hoe moeilijk ze zijn te vatten in een schema, dat alleen maar terwille van een verduidelijking wordt opgesteld. Het bewijst voorts weer eens, hoe groot bij alle overeenkomst toch wel de verschillen zijn tussen het verloop der revolutie in China en in Rusland.

41. Die verschillen nadrukkelijk vooropgesteld is er toch alle aanleiding om de "Honderd bloemen-periode" in China te vergelijken met de NEP in Rusland. Dat mede, omdat ook de "Honderd bloemen-periode" gepaard ging met een economische koersverandering: een adempauze namelijk tussen de twee fasen van de agrarische collectivisatie. In Rusland duurde de bewuste periode ongeveer tien jaren wanneer men 't begin dateert bij Lenins gewijzigd standpunt ten aanzien der intellectuelen en zeven jaar ongeveer, wanneer men rekent vanaf de eigenlijke invoering van de NEP op 21 maart 1921. In China duurt de overeenkomstige fase aanmerkelijk korter, maar zij begint veel later: niet vrij spoedig doch $6\frac{1}{2}$ à 7 jaar na de zegepraal der bolsjewiki. Het laatste is natuurlijk een gevolg van China's achterstand. De échte staatskapitalistische opbouw - waarvoor men in beide landen de intellectuelen nodig heeft - begint in China later dan in Rusland. Eenmaal begonnen echter verloopt het proces er sneller omdat de Chinese partij minder zwenkingen behoeft te maken dan Lenin en de zijnen (zie stelling 35).

42. De "Honderd bloemen-periode" omvat krap een jaar. In dat jaar zijn er in China soortgelijke begeleidingsverschijnselen als in de overeenkomstige periode in Rusland kunnen worden waargenomen. Wanneer namelijk inderdaad de "Honderd opvattingen" gaan wedijveren en de "Honderd bloemen" gaan bloeien dan leest men in China woorden als de volgende: "Toen de communisten in 1949 de stad binnetrokken heette het volk hen met spijs en drank welkom en zag 't in hen de verlosers. Thans heeft het volk zich van de communistische partij afgewend alsof haar leden goden en duivels waren. De partijleden gedragen zich als politiedienaren in burger en stellen de massa onder hun toezicht....." Of: "De vakbonden hebben het vertrouwen van de massa verloren, omdat ze in strijdsvragen altijd aan de kant van de regering staan." Daarbij komen dan nog klachten over een lage levensstandaard en zelfs over honger. Onwillekeurig wordt men daarbij herinnerd aan Alexandra Kollontay's beschuldiging uit de twintiger jaren, dat het tralievenster van de gevangenis het enige ware symbool van de zogenaamde Sowjetmacht geworden was; of aan de in de kringen der "Arbeiders-oppositie" geuite kritiek op de economische situatie. Met dit verschil dan, dat in China, waar het proletariaat nog veel minder betekende dan destijds in Rusland, en waar van zoiets als een "Arbeiders-oppositie" niets gebleken is, vrijwel uitsluitend bedoeld wordt op de levensstandaard en de honger van de boeren. Zo'n uitspraak als de zojuist geciteerde over de vakbonden vormt een uitzondering en staat als zodanig op zichzelf. Dat betekent, dat de literaire kritiek uit de "Honderd bloemen-periode" veel klaarder dan de geschriften uit de periode van de NEP tot uitdrukking heeft gebracht waarom het eigenlijk gaat: om een verdediging van de boeren (ondernemers)vrijheid tegen het staatskapitalistische streven der partij. In Rusland liep daar rond het jaar 1921 een schuchter begin van een proletarische kritiek op het regiem dwars doorheen. In China in veel en veel geringer mate.

43. Hoe dat alles echter ook zij, met wat er in Rusland of Polen gebeurde na de dood van Stalin heeft de "Honderd bloemen-periode" niets te maken, zomin als de NEP er iets mee te maken heeft. Evenmin heeft de "Honderd bloemen-periode" te maken met de kritiek, die in de zestiger jaren in China opsteekt. Men mag zich niet op een dwaalspoor laten brengen door het feit, dat in al die gevallen kritiek werd uitgebracht op de partij. In de fase der "Honderd bloemen" wordt de partij gekritiseerd omdat ze staatskapitalistisch is. In de zestiger jaren

wordt de partij gekritiseerd o n d a n k s haar staatskapitalistische instelling. In de "Honderd bloemen-periode" is de kritiek afkomstig van mensen, die tegen het staatskapitalisme én tegen de partij zijn. In de zestiger jaren zijn de critici tegen Mao maar geenszins tegen het staatskapitalisme. In dat schijnbaar slechts subtiele onderscheid ligt het enorm belangrijke verschil.

44. Als in het jaar 1957 in China het zaad van de "honderd bloemen" overal uit de vruchtbare bodem der gegeven maatschappelijke verhoudingen opkomt, antwoordt de Koeng Tsjang Tang met een felle campagne tegen "rechtse afwijkingen", die loopt tot 20 april 1958. Daarop proclameert de partij in de zomer van dat jaar de politiek van "De drie rode vaandels", die in september van 't jaar daarvoor en in mei 1958 al grondig was voorbereid. Het eerste "rode vaandel" is: "de generale lijn van de socialistische opbouw". Daaronder wordt verstaan: gelijktijdige opbouw van de industrie én van de landbouw, toepassing van moderne en van traditionele productiemethoden naast elkaar en tegelijkertijd. Het tweede "rode vaandel" is: "de grote sprong voorwaarts", het streven naar een snelle vergroting van de staalproductie en de productie van energie. Het derde "rode vaandel" is: de vorming van de "volkscommunes" op het platteland, de tweede, verder gaande fase der landbouwcollectivisatie. Met andere woorden: na de kortstondige periode der "Honderd bloemen" stevent de Koeng Tsjang Tang met grotere kracht dan ooit tevoren op het staatskapitalisme af. China bevindt zich daar, waar zich het Stalinistische Rusland in 1928 bevond. In negen jaar tijds heeft het China van Mao ongeveer dezelfde weg afgelegd waarvoor het minder achterlijke Rusland elf jaar behoefde. In China is het tempo nu sneller en de methoden zijn er radicaler. Dat alles echter betekent niet, dat de ontwikkeling in China zonder schokken gaat. Wanneer laat in 1958 op het wapen der kritiek uit de "Honderd bloemen-periode" de kritiek der boeren-wapens volgt wordt de partij genoodzaakt tot een terugtocht. Nog in december 1958 wordt het programma van de volkscommunes afgezwakt. Verdere afzwakkingen geschieden in april en augustus 1959 en in januari 1961 en januari 1962. Tenslotte wordt het, weliswaar niet formeel maar toch praktisch losgelaten. Eenzelfde lot is beschoren aan "de grote sprong voorwaarts" en aan "de generale lijn van de socialistische opbouw". In 't voorjaar van 1962 wordt de gehele politiek der "Drie rode vaandels" gelijkwideerd.

45. Die likwidatie vormt dan het zoveelste bewijs, dat de geschiedenis zich altijd herhaalt in een andere vorm. In Rusland heeft men een krachtig boerenverzet gezien in de aanvang van 1921. De partij wijkt terug, kondigt de Nieuwe Economische Politiek af, maar begint in 1928 opnieuw de strijd tegen de boeren. In China doen zich verschijnselen, die aan de NEP verwant zijn, in 1956/57 voor. Dan zet de partij de strijd tegen de boeren in en dat leidt tot opstanden zoals Rusland ze in 1921 beleefde. De Koeng Tsjang Tang retireert dan, zoals Lenin in 1921 retireerde. Anders gezegd: datgene in China, wat men met het Russische voorbeeld voor ogen de NEP zou kunnen noemen, valt in China duidelijk in twee gescheiden perioden uiteen: de periode der "Honderd bloemen" en de periode van 1962 tot 1964, wanneer er opnieuw een radicalere koers wordt ingeslagen. Alleen: wat er in 1964 in China gebeurt lijkt in niets meer op datgene wat er in Rusland bij het einde van de NEP aan de hand is en de fase tussen 1962 en 1964 is méér dan alleen maar de tweede helft van een soort van NEP. Het is tegelijkertijd al de periode, waarin aan de horizon gans andere conflicten opduiken dan die tussen de boeren en de partij. Wat zich aankondigt is de strijd tussen de partij en een "nieuwe klasse".

(Slot volgt).

=====

HEBBEN ALLE LEZERS VAN "DAAD EN GEDACHT" AL EEN FINANCIËLE BIJDRAGE VOOR HET JAAR 1967 OVERGEMAAKT? ZONDER GELD KUNNEN WE NAMELIJK NIET DRAAIEN.

ANTWOORD VAN REDACTEUR
VAN "RECHT VOOR ALLEN"

Naar aanleiding van het ingezonden stuk aan "Recht voor Allen" onder de titel "Nou breekt mijn klomp", dat door de redactie van dat blad werd geweigerd en thans is opgenomen in uw nummer van mei 1967, verzoek ik u onderstaand stuk als kommentaar op te nemen. Temeer vraag ik om plaatsing omdat u in extenso ook de antwoordbrief van de red. van R.v.A. heeft opgenomen.

EEN WAARDIG WEDERWOORD.

Beste Jaap M.

Ik begin graag met de erkenning dat mijn hart inderdaad niet gebroken is. Het klopt nog even regelmatig van kameraadschap voor jou en jullie als voorheen. Dat breken van mijn hart was dus eenvoudig geboren uit de klompbreuk van jou, die, zo het figuurlijk dan al waar is, evenmin noodzakelijk is als die hartbreuk van mij.

Wat zou ik het prettig vinden als ik echt serieuze discussie-artikelen van je zou kunnen plaatsen en ik hoop dat je uit het vervolg van deze bijdrage daartoe de aanleiding zal kunnen vinden. Maar zwijg nu verder in vredesnaam over Constandse. De toenmalige redactiecommissie wilde dat artikel van C. nu eenmaal zonder commentaar plaatsen, overgenomen uit "De Nieuwe Gids". Mijn kommentaar verdween dus in de prullemand en later is alleen het kommentaar van H.J.L. opgenomen. Ook al omdat je artikel zo vreselijk lang was, moest daarmee de kous af zijn. Ik ga geen eindeloze commentaren maken over 'n persoon die zelf daarbij niet in het geding komt. En het congres over anarchisme in Groningen, waar ik dus in ons nummer van 15 april op reageer, is er het bewijs voor wat het zou hebben opgeleverd als Constandse zelf daarbij ook in het geweer zou zijn gekomen.

En inderdaad ben ik naar aanleiding van wat hij daar gezegd heeft sterker stelling tegen hem gaan nemen. Juist op een kongres over anarchisme had ik van hem verwacht, dat hij de raakpunten tussen vrijheidsopvattingen en anarchisme duidelijk in het licht zou hebben gesteld, ook dan wanneer hij het anarchisme als levensbeschouwelijke werkelijkheid, en dus als toekomstmogelijkheid, niet meer als realiteit ziet. Hij heeft het tegendeel gedaan en bovendien de dooddoener geponeerd, dat "de anarchisten" en dus het anarchisme gezagsloos zou zijn. Daarom toont Constandse een anti-anarchist te zijn.

Mag ik derhalve mijn mening over de persoon Constandse ietwat wijzigen en hem dan, inderdaad te laat, in het vakje plaatsen waar hij zelf kennelijk thuis wil horen?

Dat "Nou breekt mijn klomp" niet werd opgenomen, vond, behalve in de aanval op De Vrije, zijn oorzaak in het feit dat je mij in mijn schoenen schuift, en thans in je verweer weer herhaalt, dat ik gekozen zou hebben voor het geallieerde geweld in 40-45. Sla pag. 12 en 13 van Daad en Gedachte maar op waar je op blz. 12 woordelijk zegt:

"Nog maar een half jaar geleden verdedigt de redacteur het kiezen van Constandse voor het geallieerde geweld tegen Hitler-Duitsland."

Als ik die houding van Constandse zou hebben verdedigd, dan wil dat zeggen dat ik het daarmee eens ben en dus zelf ook die keus heb gedaan in 40-45.

In je verweer op blz. 13 zeg je:

"Je verwijt me de feiten scheef te trekken en beschuldigt me van perti-

nente leugens. Ik zou hebben beweerd, dat ook jij voor het geweld der geallieerden hebt gekozen in de tweede wereldoorlog. Mijn beste man, ik heb niet beweerd, dat jij daarvoor gekozen had, maar Constandse. Wel heb ik gezegd, dat jij het daar eigenlijk mee eens was.

En dus zeg je het nu feitelijk wéér!! Maar jullie van de redactie, waarvan sommigen mij reeds in 1940 kenden, weten heel beslist dat dat een onwaarheid is. Als ik dit dan ook in de laatste jaren in R.v.A. niet eens duidelijk heb gezegd, dan is dat eenvoudig daarom, dat dat onderwerp niet te berde is gekomen. Nooit anders heb ik dat aangevoeld en betoogd als in mijn artikel "Het thema anarchisme" in R.v.A. van 15 april waarop jij zo fel meent te moeten reageren. Ik herhaal:

"Militarist wordt men pas als men tegen Hitler voor het volle pond de zijde van de geallieerden zou hebben gekozen, maar dat is (als anarchist en marxist) volledig waardeloos, omdat men (een zeker soort "men") uit hetzelfde principe vóór Hitler had kunnen kiezen."

Heus, als men ingezonden stukken ontvangt die de hiervoor besproken beweringen bevatten, dan dient men te rade te gaan bij de psychologie en dan komt men tot de onaangename slotsom dat de inzender wil polemiseren, niet om het onderwerp, maar om de discussie zelf. Juist vanuit deze hoek tegenover ons is dat fataal. Wij moeten niet zoeken naar wat ons scheidt, maar wat ons bindt. Ieder van u zal moeten beamen dat wij aan dezelfde kant staan en dat slechts 'n fraktie ons scheidt. Een fraktie verschil, niet in de doelstellingen die wij beogen, maar in de mogelijke wegen die er toe kunnen leiden. Jullie zijn van mening dat de arbeidersklasse altijd strijd zal blijven voeren voor eigen lotsverbetering en dat dat uiteindelijk zal resulteren in opheffing van uitbuiting en onderdrukking. Bovendien zijn jullie van mening dat het kapitalisme aan zijn eigen kwalen en aan de maatschappelijke ontwikkeling ten gronde zal gaan.

Hoewel wij ook van mening zijn dat uiteindelijk de arbeidersklasse als veelheid onder de mensen, een doorslaggevende faktor in de maatschappelijke ontwikkeling moet zijn, appelleren wij meer aan de gezondheid van de geest en schenken wij vooral aandacht aan het militarisme, het geweldsvraagstuk, de school en de opvoeding, de seksuele leugen en dwaas nationalisme. Hoewel wij de houding van de intellectuelen niet kunnen roemen, zijn wij toch van mening dat zij de stimulerende faktor zijn om het bevrijdend denken, vooral ook bij de arbeidersklasse, te bevorderen.

Ziehier de discussie. Ga je er op in, dan graag in beide bladen.

Met kam. groeten

Theo H.

ANTWOORD VAN JAAP M.

Beste Theo,

Je bent toch werkelijk een grootmeester in het uiten van beschuldigingen. Je hebt me zo in de loop van één jaar beschuldigd van:

- a. een "onredelijke" aanval op Constandse te hebben gedaan met mijn "Open Brief";
- b. het "eenzijdig interpreteren" van Albert de Jong en het "niet geheel zinnelijk interpreteren" van H.J.L.;
- c. "onheus marxistisch gediscussieer" in mijn "Open Brief";
- d. "een onsmakelijke manier van discussieren";
- e. het verkondigen van "pertinente leugens";
- f. te discussieren niet om het onderwerp, maar terwille van de discussie zelf.

Zo je ziet een hele waslijst van beschuldigingen van jou aan mijn adres. Wellicht heb ik er nog een paar vergeten ook. Maar wat het ergste is: geen van die beschuldigingen heb je waar gemaakt. Zeker, de beschuldiging van het verkondigen van leugens heb je getracht te bewijzen. Helaas, je bewijsvoering is zo voos als maar kan. Ik zou n.l. hebben beweerd, dat ook jij in 1940 voor het geallieerde geweld zou hebben gekozen. Het eigenaardige is echter, dat ik dát nooit heb beweerd en dat jij dat weet. Je zegt zelf: "Als ik de houding van Constandse zou hebben verdedigd, dan wil dat zeggen dat ik het daarmee eens ben en dus zelf ook die keus heb gedaan in 40-45." Nu moet ik allereerst vaststellen, dat ik naar aanleiding van de beschouwing van Constandse geen woord ter bestrijding van zijn standpunt van jou in "Recht voor Allen" heb gelezen. Van niemand trouwens. Wel verwonderlijk voor een beweging, waarvan jij beweert, dat ze meer aandacht aan het militarisme schenkt dan wij van "Daad en Gedachte". Maar ook in je brief aan mij (gedateerd 6 mei '66), is geen woord van kritiek op het standpunt van Constandse te lezen. Wat er wel in te vinden is? Dat het betoog van Constandse toch objectief is en dat hij "in werkelijkheid nog steeds anarchistisch denkt". O ja, het volgende is er ook nog in te lezen:

"U gelooft toch zelf ook niet, dat Constandse het fabeltje zou geloven, dat Hitler en Mussolini de schuldigen aan de tweede wereldoorlog waren en dat van de kant van de geallieerden de oorlog gevoerd zou worden tegen het barbarisme van het Derde Rijk? Ik kan je de verzekering geven, dat hij je verdere betoog daarover praktisch woord voor woord onderschrijft.

Tenslotte heeft Uzelf, zoals ook andere links revolutionairen, het geweld van die rotoorlog ook aanvaard, in die zin dat het in de realiteit van toen de enige mogelijkheid was de barbarennacht tot het verleden te doen behoren."

Is dat een verdediging van Constandse, ja of nee? Iedereen, die dit onbevooroordeeld leest en daarbij ervaart, dat er geen woord van kritiek op het standpunt van C. te vinden is, zal tot geen andere conclusie kunnen komen, dan dat de schrijver van dergelijke woorden het met C. eens is. Die conclusie trok ik dan ook. Maar door dat te zeggen, beweer ik allerminst, dat je in 1940 voor het geallieerde geweld hebt gekozen. Constandse schreef zijn beschouwing namelijk in 1966 en in 1966 verdedigde jij zijn standpunt. Welnu, ook wanneer je in 1940 niet voor het geallieerde geweld hebt gekozen, kun je nu wel het standpunt van C. verdedigen. Immers, zo goed als je mening over de persoon Constandse zich in een half jaar tijds grondig heeft gewijzigd - niet ietwat, zoals je nu beweerd, want in okt. '66 noemde je hem nog iemand, die in werkelijkheid nog steeds anarchistisch dacht, terwijl je hem nu 'n anti-anarchist noemt - zo goed zou ook je mening ten opzichte van het geallieerde geweld zich in de loop van een 25 á 30 jaar hebben kunnen wijzigen. Je ziet, dat van die ene "bewezen" beschuldiging niets overblijft. Al deze beschuldigingen doen trouwens wel vreemd aan van iemand, die anderen aanraadt toch vooral vriendelijk te discussieren.

Discussie met jou is dan ook weinig verheffend, want uit alles blijkt duidelijk, dat het jou niet te doen is om klaarheid en inzicht, maar alleen om je eigen standje - en wat je denkt dat daar bij hoort - te verdedigen. Dát nu vind ik onsmakelijk. Van draaijerijen ben ik evenmin gediend. Een beschuldiging aan jouw adres? Inderdaad, maar ééntje, die ik graag met bewijzen wil staven. Je zegt in de hierbij afgedrukte brief ten aanzien van je standpunt tegenover het geallieerde geweld:

"Als ik dit dan ook in de laatste jaren in R.v.A. niet eens duidelijk heb gezegd, dan is dat eenvoudig daarom, dat dat onderwerp niet te berde is gekomen."

Zie je, dát noem ik draaijerij! Het onderwerp kwam niet te berde, terwijl er notabene een beschouwing mede over dat onderwerp van Constandse verscheen, een "Over-

peinzing" van H.J.L. en mijn kritiek op beiden. Het citaat uit je brief van 6 mei '66, dat ik hiervoor heb aangehaald, is trouwens reeds volkomen in tegenspraak met de bewering, dat dat onderwerp niet te berde kwam.

Om dat alles beste vriend, nok ik af. Ik zal je voortaan dan ook niet meer met inzendingen lastig vallen. Dat zal ik dan wel uitstellen, tot "Recht voor Allen" een redactie heeft, dat "zonder aanzien des persoons" de waarheid wil dienen.

Mijn opvattingen over het slot van je brief zul je in een aparte beschouwing elders in dit blad kunnen vinden.

Met vriendelijke groeten,

Jaap.

=====

E E N B R I L J A N T E P R O P A G A N D I S T !

"De anarchisten vochten niet tegen alle gezag. Zij strenden tegen de staat die onderdrukt, niet tegen de staat die regelingen treft." (Rudolf de Jong op een congres over het anarchisme te Groningen, eind maart 1967).

Maar wat nu, Rudolf, te doen met een staat, die de onderdrukking regelt?

"Voorts heeft het proletariaat gefaald, het heeft niet gereageerd zoals de anarchistische en anarcho-syndicalistische theoretici verwacht hadden." (Rudolf de Jong op hetzelfde congres te Groningen).

Je moet toch werkelijk wel doctorandus zijn en wetenschappelijk onderlegd om zulke scherpzinnige opmerkingen te kunnen maken. Tevens is ons nu duidelijk, dat de oude wetenschappelijke opvatting, dat een theorie gebaseerd moet zijn op de werkelijkheid, volkomen fout is. Doctorandus Rudolf heeft de wetenschap van die dwaling genezen: eerst is er de theorie en dan pas de werkelijkheid.

"Maar je zou klein kunnen beginnen, door in de fabrieken de arbeiders zelf verantwoordelijkheid te geven, dat verhoogt de belangstelling en de invloed van die arbeiders op het bedrijf en de vakbeweging." (Rudolf de Jong tegen een verslaggever van "Vrij Nederland, gepubliceerd in "V.N." van 24 juli 1965).

Zie je, de gedachtengang van Rudolf is toch zo logisch als wat. Het proletariaat heeft gefaald door niet te handelen volgens de anarchistische en anarcho-syndicalistische theorieën. Heel jammer, maar je anarchistische theorieën geef je toch niet graag prijs. Welnu, dan doen we het anders: de ondernemers geven (in het klein natuurlijk) de arbeiders wat verantwoordelijkheid in de fabrieken. Dat verhoogt hun belangstelling en invloed. Zo komen we op den duur toch wel tot het anarchisme. Als het proletariaat faalt, welnu, dan gaan we het anarchisme verwezenlijken via de ondernemers en de bezitters. Asjeblieft: het ei van Columbus.

Conclusie van dit alles: de anarchisten mogen zich gelukkig prijzen met zo'n briljante propagandist.

=====

DE IDEALISTEN EN DE ARBEIDERSSTRIJD.

"Hoewel wij ook van mening zijn dat uiteindelijk de arbeidersklasse als veelheid onder de mensen, een doorslaggevende faktor in de maatschappelijke ontwikkeling moet zijn, appelleren wij meer aan de gezondwording van de geest en schenken wij vooral aandacht aan het militarisme, 't geweldsvraagstuk, de school en de opvoeding, de sexuele leugen en dwaas nationalisme. Hoewel wij de houding van de intellectuelen niet kunnen roemen, zijn wij toch van mening dat zij de stimulerende faktor zijn om het bevrijdend denken, vooral ook bij de arbeidersklasse, te bevorderen." (Theo H. in de in dit nummer van "Daad en Gedachte" afgedrukte brief.).

- o -

Het zou mij liever geweest zijn, als H. wat uitvoeriger zijn mening had uiteengezet. Dat had voor mij de discussie wel iets gemakkelijker gemaakt. Wat bedoelt hij bijvoorbeeld met het "appelleren aan de gezondwording van de geest"? "Appelleren aan" wil zeggen: "een beroep doen op". Dus een beroep op de gezondwording van de geest? Dat is natuurlijk onmogelijk en dus zal hij dát niet bedoelen. Zo is het ook gesteld met het "bevrijdend denken". Letterlijk opgevat wil dat zeggen: "het denken dat vrij maakt". Jawel, maar vrij waarvan? Een korte toelichting was ook hier wel op z'n plaats geweest. Maar enfin, hij zal waarschijnlijk bedoelen dat de strijd voor lotsverbetering alleen nog geen socialistische samenleving kan brengen, doch dat daarvoor de gezondwording van de geest noodzakelijk is en dat bij die gezondwording tevens hoort een juist begrip omtrent militarisme, geweld, opvoeding, enz., enz. Een vrije samenleving - aldus zal zijn redenering zijn - kan alleen 't resultaat zijn van de activiteit van mensen, die zich in hun denken reeds vrijgemaakt hebben van de bestaande kapitalistische maatschappij. En het zijn dan de intellectuelen, die dat laatste kunnen bevorderen.

Wanneer dit zijn opvattingen zijn - en ik geloof wel, dat ik ze tamelijk juist heb weergegeven - dan moet me toch van 't hart, dat er niet een fractie verschil is tussen hem en ons, zoals hij in zijn brief beweert, maar dat integendeel een wereld ons scheidt. De anarchisten immers gaan uit van een ideaal. In hun hoofd hebben zij een bepaald beeld van de ideale maatschappij en wanneer nu maar genoeg mensen dat ideale beeld aanvaarden en daar naar streven dan zal die ideale samenleving werkelijkheid kunnen worden. Het is dan ook niet vreemd, dat zij - net als de partijmensen, die ook idealisten zijn - een zekere minachting hebben voor de dagelijkse strijd van de arbeiders, een strijd, die zich beweegt rond eisen als b.v. een hoger loon, kortere arbeidstijd, betere arbeidsvoorwaarden, enz. "Niet in hoeverre de arbeider wordt uitgebuit en geëxploiteerd", aldus luidt hun redenering, "niet de grootte van de meerwaarde die de arbeiders ontstolen wordt moet bepalend zijn voor de strijd. Maar dat we worden uitgebuit en geëxploiteerd, en dat de meerwaarde van onze arbeid ons wordt ontnomen, moet bepalend zijn voor onze strijd. Ook voor onze dagelijkse strijd." (Zie "Recht voor Allen" van 19 oktober 1963). In deze woorden ligt - evenals in de hierboven geciteerde van H. - de opvatting besloten, dat er bewust voor een betere samenleving moet worden gestreden. Met andere woorden: een socialistische maatschappij kan pas werkelijkheid worden, wanneer de geest van de arbeiders gezond geworden is en zij zich in hun denken vrij gemaakt hebben van de bestaande kapitalistische maatschappij. Dat houdt dan natuurlijk in, dat de beste strijders voor een socialistische maatschappij die mensen zijn, die aan deze voorwaarden voldoen. Welnu, wij zijn zo vrij dit alles te ontkennen. Niet omdat wij een ander beeld in ons hoofd hebben, niet omdat wij een theorie hebben, die beter zou zijn, maar eenvoudig omdat de werkelijkheid ons laat zien, dat het heel anders gaat, dan de anarchisten zo graag zouden willen.

De werkelijkheid heeft laten zien dat géén ideologische overwegingen de sla-venmaatschappij deden veranderen in een feodale en de feodale in een burgerlijke of kapitalistische maatschappij. Niet door propaganda, niet door opvoeding tot kapitalisme kwam de burgerlijke samenleving tot stand, maar door de noodzaak voor de bourgeoisie (reeds onder het feodale systeem tot een economische macht van betekenis geworden) zich van de knellende banden van het feodalisme te bevrijden. Pas daarna zou het kapitalisme zich ten volle kunnen ontplooiën. En waarom zou een socialistische samenleving dan afhankelijk zijn van de opvoeding der arbeiders tot socialisten? Zijn katholieke, gereformeerde of wat voor arbeiders dan ook soms minder goede strijders dan anarchistische arbeiders? Natuurlijk niet! Bij de opstand van de arbeiders in Oost-Duitsland in juni 1953 waren het de bouwvakkers op de bouwwerken aan de Stalinallee - praktisch allen lid van de bolsjewistische partij - die het sein tot de opstand gaven, door van de steigers te klimmen en te protesteren tegen de verhoging der normen. Ideologisch waren ze gebonden aan het bolsjewistische kamp. Maar sterker dan welke ideologie is de positie waarin men verkeert, zijn de maatschappelijke verhoudingen waaronder men leeft en waren het daar de productienormen, die steeds maar weer verhoogd werden. Maar het resultaat van het optreden der Oost-Duitse arbeiders, een optreden dat in eerste aanvang slechts gericht was tegen de verhoogde normen, was, dat zonder de inmenging van de Russische tanks 't bolsjewistisch regiem van Walter Ulbricht zou zijn weggevaagd.

Een ander bewijs voor de juistheid van de opvatting, dat niet het geloof of de ideologie het handelen der arbeiders bepaalt, maar wel degelijk de maatschappelijke verhoudingen waaronder ze leven, is het geval met de Franse priester-arbeiders. In een bepaalde periode na de tweede wereldoorlog liet de katholieke kerk in Frankrijk een aantal priesters onder dezelfde omstandigheden als de arbeiders werken in bedrijven en fabrieken. Na een bepaalde tijd echter werd het experiment stopgezet en werd aan priesters verboden in fabrieken en bedrijven te gaan werken. De reden? De praktijk had namelijk geleerd, dat die priesters, door te werken onder dezelfde omstandigheden als de arbeiders, ook gingen denken en voelen als de arbeiders en even opstandig werden, ja gingen deelnemen aan stakingsbewegingen, enz.

Nog een voorbeeld uit de praktijk, dat ons duidelijk laat zien dat niet het belangrijkste is wat de arbeiders denken, maar wel wat ze doen, is de Roer-opstand van maart/april 1920. Toen in maart 1920 de sociaal-democratische regering in Berlijn door een putsch van rechtse officieren (de z.g. Kapp-putsch) werd bedreigd, grepen de arbeiders van het Roer-gebied naar de wapens. Vier jaren lang hadden ze geleefd in de modder en de luizen van de loopgraven. Alle haat, gekweekt door die vier jaren van ellende, armoede en vernedering kwam weer naar boven toen ze hoorden, dat de regering in Berlijn door die zo gehate officieren werd bedreigd. Spontaan grepen ze naar de wapens en versloegen de Reichswehr. De troepen der Reichswehr werden deels over de Franse grens gejaagd, deels opgesloten in Fort Wezel. De bedoeling der arbeiders was op te rukken naar Berlijn om daar de sociaal-democratische regering te beschermen tegen de bedreiging van de rechtse officieren. Niet zo erg groots, niet zo verheven en niet getuigend van een groot socialistisch bewustzijn, zal men wellicht opmerken. Neen, maar dat nam toch maar niet weg, dat hun gelukte wat nog nooit ter wereld aan welke idealisten ook is gelukt, namelijk het verslaan van het militaire apparaat. En de sociaal-democratische regering beseftte zeer goed, dat wanneer zij door de arbeiders werd beschermd, de werkelijke macht niet meer bij haar berustte, maar bij de gewapende arbeiders en dat is natuurlijk iets, dat geen enkele regering welgevallig kan zijn. Alles liever dan arbeidersmacht. Daarom sloten de idealisten van de sociaal-democratie, de onafhankelijken en de bolsjewiki een verbond met de hoge officieren van de Reichswehr en wisten op die manier de Roer-opstand de nek om te draaien.

Ja maar, zal men vragen, stel dat de Roer-arbeiders inderdaad de macht ver-

overd en behouden hadden, wat zouden ze dan daarmee hebben moeten beginnen, wanneer er geen bewuste socialisten waren, die hun in dat geval zouden hebben kunnen vertellen hoe ze die macht ten gunste van een socialistische samenleving moesten aanwenden? En, zo vragen wij dan op onze beurt, wanneer daar dan diverse soorten van bewuste socialisten waren, die allemaal met verschillende voorstellen kwamen, aan welke adviezen hadden de arbeiders dan gehoor moeten geven? Want het is nu eenmaal zo, dat de opvattingen van de diverse soorten idealisten nogal wat verschil vertonen. De arbeiders echter, die zich niet om idealen bekommeren, die niet belast zijn met ideale voorstellingen in hun hoofd, doen in zulke omstandigheden dat wat hun gezond verstand hun ingeeft en wat de werkelijkheid van dat moment toelaat.

Een duidelijk voorbeeld, dat de arbeiders geen bewuste socialistische theoretici nodig hebben om hen te vertellen wat ze in bepaalde omstandigheden moeten doen, is de Russische revolutie. Voor die revolutie van 1917 was er in de gehele arbeidersbeweging geen theoreticus, die de arbeiders aanbeval om bij een eventuele revolutie over te gaan tot het vormen van arbeidersraden. Zeker, ook in de revolutie van 1905 waren er zogenaamde raden geweest. Maar de naam was dan ook het enige wat ze met de raden van 1917 gemeen hadden. Waren het in 1905 de socialistische voormannen die raden gingen vormen en er op partijbasis zitting in hadden, in 1917 werden de raden gevormd door de bedrijfsarbeiders en alleen bedrijfsarbeiders maakten er deel van uit. Trouwens van de Russische revolutie is bekend, dat de theoretici, de voormannen, die het allemaal zo goed wisten, niet vooraan gingen in de strijd der arbeiders, maar integendeel steeds probeerden de arbeiders te remmen en waar dat niet mogelijk bleek, zich noodgedwongen bij de strijdende arbeiders gingen aanpassen. Nu kan men natuurlijk opmerken, dat dat de juiste theoretici en voormannen niet waren, maar bolsjewiki, die er naar streefden de arbeiders te overheersen. Inderdaad, maar kon men hetzelfde niet bespeuren in de Spaanse revolutie van 1936 en volgende jaren? Terwijl de arbeiders - in Catalonië vooral - probeerden de sociale revolutie door te voeren, nam de anarchistische Frederica Montseny zitting in de republikeinse regering, een regering die alles in het werk stelde de sociale revolutie te voorkomen. Maar dat niet alleen: toen in de meidagen van 1937 de Guardia Civil samen met de bolsjewiki 'n aanval deed op de machtspositie van de arbeiders van Barcelona en poogde die te ontwapenen, reageerden de aangevallenen met een algemene staking en met het opwerpen van barricaden. Doch wat deden de leiders van de CNT, waarvan men toch mag veronderstellen dat ze tot de meest bewusten behoorden? Ze raadden de arbeiders aan weer rustig aan het werk te gaan en zich dus zonder slag of stoot hun machtspositie te laten afnemen en zich te laten ontwapenen. Waarom deden de leiders van de CNT dat? Omdat ze streefden naar samenwerking met de door de bolsjewisten beheerste UGT en deze wellicht geen doorgang zou kunnen vinden bij een gewapend conflict tussen enerzijds de arbeiders en anderzijds de Guardia Civil en de bolsjewiki. Hier raadden dus de leiders van de CNT de arbeiders aan af te zien van de verdediging van de sociale revolutie omdat zij streefden naar samenwerking met een organisatie welke beheerst werd door lieden, die in opdracht van Moskou met alle ten dienste staande middelen een sociale revolutie moesten voorkomen. Ook hier bleek dus weer, dat de arbeiders beter wisten wat hun te doen stond dan hun zogenaamde "bewuste voormannen". (Men zie over de rol der bolsjewiki in de Spaanse burgeroorlog het artikel "De bolsjewistische politiek in Spanje" in het vorige nummer van "Daad en Gedachte").

Streven naar geestelijke gezondwording, aandacht schenken aan het militarisme, het geweldsvraagstuk, de school en de opvoeding, de sexuele leugen en dwaas nationalisme, het klinkt natuurlijk allemaal heel nobel en heel ethisch. Wel wil ik echter opmerken, dat al deze problemen maar al te vaak alleen emotioneel worden benaderd. "Militarisme is moord!" Vanzelfsprekend, maar er is zo weinig mee verklaard. Ons onderwijs deugt niet! Inderdaad, maar hoe komt dat dan? De sexuele moraal is een leugen! Jawel, maar waar komt die leugen vandaan? En wanneer men

zich dan dieper in die afzonderlijke problemen verdiept, dat blijkt dat ze stuk voor stuk hun wortels vinden in de bestaande klassenmaatschappij, dat ze daar niet van los te maken zijn. Zolang deze klassenmaatschappij zal blijven bestaan, zolang zal er een militair apparaat zijn, zullen er de problemen zijn van het geweld, de school en de opvoeding en niet te vergeten het probleem van de moraal. Het is ondenkbaar dat deze problemen zouden zijn op te lossen binnen het raam van de bestaande maatschappelijke orde. Natuurlijk, men kan ijveren voor een afslijpen van de scherpste kantjes, maar men bedenke wel, dat men dan bezig is met reformistische oftewel hervormingsarbeid. We leven namelijk niet in een klassenmaatschappij met uitbuiting en onderdrukking omdat er een militair apparaat is, omdat er een bepaald onderwijs en opvoeding is. Juist andersom: omdat er een klassenmaatschappij is met uitbuiting en onderdrukking, dáárom is er 'n militair apparaat, is er een bepaald onderwijs, is er een bepaalde moraal ook. Daarom is alle strijd, die direct knaagt aan de wortels van de bestaande orde, van oneindig veel meer waarde voor de oplossing van bovengenoemde problemen, dan welke hoeveelheid aandacht ook die men aan de problemen afzonderlijk schenkt. Sterker nog: elke organisatie, groepering of persoon, die probeert de arbeiders ervan te overtuigen, dat hun strijd niet moet worden gevoerd voor een paar centen meer, maar gericht moet zijn op het hoge ideaal, gericht moet zijn tegen het militarisme, de sexuele leugen, het huidige onderwijs en de bestaande moraal, probeert de aandacht van de arbeiders af te leiden van hun werkelijke belangen en hun werkelijke taak en is daardoor een hindernis op de weg naar de vernietiging van het kapitalisme.

Ik weet, dat dit voor de idealisten niet te aanvaarden is. Juist hun idealisme belet hun de werkelijkheid te zien. Maar wie een open oog heeft voor die werkelijkheid die constateert, dat de hedendaagse stakingen van de arbeiders voor de gehele burgerlijke wereld 'n groter probleem zijn, dan stakingen in de geschiedenis ooit waren. Er is zo langzamerhand een bibliotheek volgeschreven over de wilde stakingen. Onderzoek-commissies schrijven er lijvige rapporten over, sociologen maken er diepgaande studies van. Is dat alles niet een bewijs, dat de heersende klasse het zelfstandig optreden der arbeiders een groot gevaar voor de bestaande maatschappelijke orde vindt? Heeft men ooit gehoord, dat er commissies werden benoemd om het probleem van het idealisme te bestuderen? Natuurlijk niet, want het idealisme is geen probleem voor de heersende klasse. Integendeel, het verwijt aan de arbeiders is nooit, dat ze te idealistisch zijn, maar juist dat er te weinig idealisme bij hen te vinden is en ze zo materialistisch zijn. Een verwijt dat de idealisten trouwens ook altijd tot de arbeiders richten. Verwonderlijk? Neen, want het is juist het idealisme dat hen belet om te zien, dat elke maatschappelijke omwenteling, of elke maatschappelijke strijd, zijn oorzaak vindt in de tegenstellingen der klassen en dat de belangenstrijd der klassen er aan ten grondslag ligt.

"De intellectuelen zijn de stimulerende faktor om 't bevrijdend denken, vooral ook bij de arbeidersklasse, te bevorderen", zegt vriend H. Had hij ons maar duidelijk gemaakt in wat voor opzicht. Het wil er bij mij namelijk niet in, dat het feit, dat iemand een wetenschappelijke opleiding heeft gehad, hem geschikt zou maken voor de bevordering van het "bevrijdend denken". Als ik zo de uitlatingen van diverse intellectuelen lees en hoor, zou ik eerder het tegenovergestelde geloven. En dat is ook begrijpelijk. Juist door hun wetenschappelijke opleiding bekleden ze vaak een positie in de maatschappij, die hen niet tot de arbeidersklasse doet behoren, maar wel tot de heersende klasse. Daar zal dan ook wel de oorzaak liggen van het feit, dat de intellectuelen zich in het algemeen distanceren van het zelfstandig optreden der arbeiders, zelfs de meest idealistische intellectuelen.

Ook over die intellectuelen zou verder nog heel wat te zeggen zijn. Laat ik het hier voorlopig echter bij laten. Mijn betoog is tenslotte lang genoeg. Wanneer H. zijn mening daarover heeft toegelicht, kunnen we daarop altijd nog doorgaan.

BUREAUCRATISCHE

ONSCHULD

DE HEER Nelemans van het NVV heeft dezer dagen in zijn bureaucratische onschuld gezegd, dat de arbeider heden ten dage nog altijd op de grens van 't bestaansminimum leeft, net als in vroeger tijden. Alleen, zo voegde hij er aan toe, dat bestaansminimum veroorlooft diezelfde arbeider tegenwoordig een staat van leven, die Marx bijvoorbeeld voor onmogelijk zou hebben gehouden. Het bestaansminimum nu is heel wat anders dan het bestaansminimum een eeuw geleden of zelfs maar in het begin van deze eeuw. Het is allemaal wel heel anders gegaan in de samenleving dan Marx gedacht heeft.

Die Marx toch. En die Nelemans zouden wij er aan willen toevoegen. Hij schijnt er niet de flauwste notie van te hebben, dat juist Marx nadrukkelijk op de mogelijkheid heeft gewezen, dat de arbeider van morgen een heel andere levensstaat zal voeren dan die van

vandaag.

Wie tegen Marx gezegd zou hebben, dat de arbeider het binnen enkele generaties veel en veel beter zou hebben dan zijn vader, zijn grootvader en zijn overgrootvader ooit zouden hebben durven dromen, die zou Marx instemmend hebben zien knikken. Alleen zou Marx er aan hebben herinnerd, dat het natuurlijk hoogst dwaas zou zijn om de positie van de arbeider op een gegeven ogenblik te vergelijken met de positie van een arbeider uit een vroeger tijdvak. Het bestaansminimum, zou Marx gezegd hebben, dat is nu eenmaal in iedere historische fase der maatschappelijke ontwikkeling iets volkomen anders. Men moet de positie van de arbeidersklasse vergelijken met die van andere klassen in de maatschappij.

Met andere woorden: de zienswijze van Marx, dat is precies de zienswijze die de heer Nelemans er op na houdt. Dat deze meent daarmee juist mijlenver van Marx af te staan, dat is een bijzonder komische zaak, waarvoor natuurlijk niet Marx verantwoordelijk is maar de onkunde van deze NVV-man.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

2e kwartaal 1967

C.B. te A. f.42,-; C.v.d.B. te A. f.11,-; J.B. te A. f.7,50; H.E. te R. f.10,-; L.K. te A. bijdrage in natura, geschatte waarde f.25,-; P.K. te R. f.2,50; J.M. te A. f.42,-; J.M. te F. f.25,-; Th.M. te B. f.52,50; G.de P. te B. f.75,-; A.v. V. te D.H. f.42,-; H.de V. te A. f.7,50; C.W.W. te R. f.2,-; R.W. te A. f.52,50. Totaal f. 396,50.

Alle gevers hartelijk dank! Het totaalbedrag van het tweede kwartaal mag er zijn. Wij geven hiermede een uittreksel van de ontvangstzijde. Er bestaat, zoals ieder kan weten, ook een uitgavenzijde. Het bedrag daarvan vertoont (ook) een stijgende tendens. De prijzen van de te vervangen machines en de kosten, die gemaakt moeten worden voor papier, inkt, stencils, porto, etc. worden van jaar tot jaar hoger.

Daarom doen wij toch een beroep op allen, vooral op degenen, die nog geen bijdrage gezonden hebben, nog eens in de zak te tasten, opdat wij ons werk kunnen voortzetten.

=====